

Dissertatio inauguralis medica de transpiratione cutanea hominis, sanitatis praesidio, morborum causa, et victrice ... / [Jacob Andreas Weber].

Contributors

Weber, J. A. 1741-1792.
Gmelin, Philipp Friedrich, 1721-1768.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Typis Erhardianis, [1760]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/abxtvwv>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE

TRANSPIRATIONE
CVTANEA HOMINIS,
SANITATIS PRAESIDIO, MORBORVM CAUSA,
ET VICTRICE

QVAM

RECTORE VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO

IO. CAROLO LVDOVICO,

COMITE PALATINO RHENI,
VTRIVSQVE BAVARIAE DVCE rel. rel.

PRAESIDE

VIRO

EXCELLENTISSIMO ATQVE EXPERIENTISSIMO
DOMINO

PHILIPPO FRIDERICO GMELIN,

MED. DOCT. BOT. ET CHEM. PROF. PVBL. ORD.
SOCIET. REG. SCIENT. LOND. ET GOETTING. SODALI,

AD CONSEQVENDOS

SVMMOS IN MEDICINA HONORES

D. FEBRVAR. A. MDCCLX.

PVBLICE DEFENDET AVCTOR

IACOBVS ANDREAS WEBER, *Bietigheimensis.*

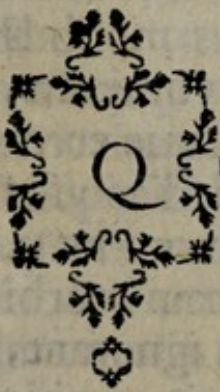
TVBINGAE, TYPIS ERHARDIANIS.

*Medicus Naturæ Minister, & Interpres, quicquid
meditetur & faciat, si Naturæ non obtemperat,
Naturæ non imperat!*

GEORG. BAGLIVI, Oper. omnia Medico-Præctica
& anatom. Lib. I. P. I. Cap. I. monita §. I.



PRAEFATIO.



Quotuplex eheu! est Medicorum sententia, & quotuplex eorum medendi Methodus! Videmus, si practicos libros euoluimus, quemuis fere habere suam propriam Methodum, attamen se naturæ Ministros dicunt omnes. Alii enim omnem Pathologiam, quoad ætiologiam, a stricto & laxo repetunt, alii sunt Galenici, alii chemicis magis indulgent, alii acidum, viscidum & bilem pro morborum causa habent, aliis acidum & viscidum sufficit, aliis alcali & acidum morborum causa est, aliis anima morborum est procreatrix, alii Mechanismum in Medicinam inferunt, alii sunt eclecticici. In praxi pariter sunt diuersissimi, dantur, qui Venæsectionem diuinum esse remedium dicunt, alii autem, illam omnino esse fugiendam suadent, sunt, qui corticem chinæ chinæ cedro digniorem æstimant, alii rursus illum cane peius & angue fugiunt; ita, ut haud dissimiles sint peregrinantibus, quorum alter dextra versus, alter



autem sinistra versus excurrit, quamuis quilibet unum eundemque petat locum. Sed prætermitto sexcenta alia, quæ possent incomparabilem hancce scientiam reddere suspectam, si abusus posset auferre usum. Hinc in hoc Labyrintho Medicus iuuenis omnino a vera via aberrare potest, nesciens enim, quem sequi conveniat, multa in usum vocat remedia, quæ ad veram praxin non quadrant, quam turbatus ideo, quam infirmus & inconstans in præscribendis formulis, inprimis, si morbus ipsi est ignotus, aut alio symptomate stipatus, aliter, ac in practicis libris descriptus est. Ideo mirum haud est, si talis Medicus vel naturæ succurrere nescit, vel, quod peius, illam in salutaribus motibus turbat, sistendo heic sinistre diarrhœam, ibi vomitum, alibi hæmorrhagias, criticumque sudorem, aliosque errores committit; ita, vt melius fuisset, si nullo Medico usus esset ægrotus. His ego Medicis cum celeberrimo FRID. HOFFMANNO (a) suaferim, si proximam & veram morbi causam, eiusdemque genus, nomen & historiam ignorant, non remediis incertis vti, sed potius tunc temporis eo niti, vt semper saluberrimam Transpirationem conseruent liberam, depressamque resuscitent. Hac enim Methodo evitantur errores, naturaque in suo motu non interrumpitur, & æger teste experientia beneficio naturæ horumque medicamentorum feliciter reconualescere potest. Hoc est, quod excitauit me, ut dissertationem scriberem de Transpiratione, obseruatu valde necessaria in praxi. Non ignoro quidem virium exiguitatem, sed malui dissertatiunculam meam proprio Marte contexere, quam aliena ope vtendo aliena pro meis venditare. Beneuolus autem Lector ne seueriora ineat iudicia, sed vt ætati aliquid indulgeat, enixe rogarur.

§. I.

a) Fundament. Medicinæ de cautel. practicis c. 7. §. 55.



§. 1.

Sanior nos Physiologia docet, semper cibi potusque materiam, quam sumimus, magna parte iterum e corpore nostro expelli, & tali quidem modo, ut partim per aluum, partim per renes abeat, inde plusquam dimidiam partem restantem in sanguinem abire; in vasis autem hanc remanere, vel apponi omnem vero cum simile non sit, necesse est, ut alium habeat etiam exitum, qui, si cutis historiam recensuerimus, sponte patebit.

§. 2.

Cutis integumentum est totius corporis, robustum, fibrillis tendineis mirifice sibi inuicem implicatis constans, vasis copiosissimis sanguiferis (b) & nervis gaudens. Exteriori eiusdem superficiei impositum est corpus reticulare Malpighii, & cuticula totam cutis extensionem sequens, membrana squamosa, (c) vasa sensum fugientia, nec vlla subtilissima RVYSCHII iniectione detecta, foraminulaque innumera, quæ vasorum oscula sunt, & sub nomine cutis pororum veniunt, habens: mittendo iam alias cutis partes, quia huc non pertinent, hæ solæ nobis sufficere possunt.

§. 3.

Ex his præmissis haud difficile est dictu, cui vsui destinati sint dicti pori, & quare calefactis erumpens sudor Transpiratio maior vocetur? Est enim Transpiratio perpetua in statu sano humoris aquei, salini & pinguis vaporosa emissio, quæ si mediocriter & vix movemur, insensibilis est, & Transpiratio Sanctoriana, si autem corporis motus vel externus vel internus validus est, tum sensibilis est, & sudor audit; crassiores sudor secum vehit particulas,

(b) RVYSCH. Epist. Tab. XVII. Fig. 2.

(c) HEISTER compend. anat. p. 57.



culas, quam insensibilis Transpiratio, & interdum vtiliora secum e corpore aufert. Illam experimentum manifestat, quo, si brachium, seu pedem sicco vitro immittimus, illud madefieri videmus, hanc vero, utpote per se crassiolem, copiosiolem, sensus arte adiuti nulla obseruant.

§. 4.

Quod dentur & pori reuehentes seu resorbentes, ut proxime vidimus exhalantes, nonnullis probari potest experimentis. 1) hanc Inspirationem (vt ita loqui liceat) cutaneam extra dubitationis aleam ponit experimentum illud, cum mercurio viuo, qui cum vnguento mixtus, foris inunctus ad interiora vergit. 2) Si oleum terebinthinæ regioni hypogastricæ applicatur, urinam ciet. 3) Cantharidum extus applicatarum tantum tristissima sæpe energia in vropceis. HIPPOCRATEM ipsum hoc non latuisse, testatur assertum: (d) quod uniuersum corpus exspirans & inspirans sit.

§. 5.

Sciendum quoque est, dari perspirationem internam, in abdominis, Thoracis, intestinorum, & aliis cauitatibus. Exspirationem hanc internam autopsia docet, si corpus recens mortuum aperitur, illud vaporem emittere videmus, taceo experimentum illud, si anhelitum in speculum exspiramus, illud madefieri omnibus notissimum. Pariter probari possunt imbibentia oscula: Si enim cani in abdomen apertum aqua tepida iniicitur, post aliquot dies nulla amplius visitur aqua, inde coniici potest, hydropem haud ex alia sæpe causa oriri, quam quia imbibentes pori obstructi suo munere fungi nequeunt. Pulcherrima etiam

est

(d) Lib. Epid. VI. Sect. VI.



est annotatio in Tomo secundo librorum de physica Patris
REGNAULT: *Democrite tout cassé de vielleffe, hors d'état, de
prendre des nourritures solides, ayant observé sur le visage
de sa sœur, le Chagrin qu'elle avoit, de le voir mourir, du-
rant les fêtes de Ceres, il l'avertit, de ne se point chagriner,
qu'elle se pouvoit trouver aux ceremonies publiques, & qu'il
prolongeroit sa vie jusqu'après les fêtes, pourvuque chaque
jour on lui donnât du pain chaud, on le fit, & il tenoit
parole. Il se nourroit trois jours en respirant seulement les
corpuscules, que le pain chaud exhaloit, & que la respiration
distribuoit dans un corps languissant.* Solidissime inprimis
hos poros demonstravit, KAAW BOERHAVE in aureo libel-
lo (e) ut in caua, inquit, arteriæ ultimæ exhalant, ita venæ
sunt patulæ, quæ emissum humorem ex iis resorbent.

§. 6.

Redeamus autem ad Perspirationem cutaneam! Causæ,
quibus illa peragitur, ad duas redigi possunt conditiones,
primo nempe: pori debent esse aperti; deinde humores
ita debent esse constituti, vt in toto nostro corpore circum-
uehi, & ad cutem vsque pelli possint. Has autem a sex
rebus, quas vocant, nonnaturalibus, posita integritate so-
lidorum corporis, plurimum pendere, sane nemo negabit.

§. 7.

Sicut enim vsus beneficio harum sex rerum nonnatura-
lium vitam & sanitatem seruare & protrahere possumus,
pariter etiam abusus infinita corpori inferre potest mala,
quæ solidorum vim ac naturam, humorumque miscelam,
mutando, deprauando, destruendo Transpirationem lædunt.

Trans-

(e) Perspiratio dicta HIPPOCRATI per vniuersum corpus anatome
illustrata.



Transpirationem autem & sanitatem pari passu ambulare, nisi plus mingatur solito, experientia ipsa testatur. Inde **PRIEMEROSIVS** scribit (*f*): vix fieri potest, ut ille, cui corpus bene transpirat, in morbos grauiiores & periculo-fiores incurrere possit. **HIPPOCRATES** illos quidem, quibus corpus bene transpirat, imbecilliores, sed salubriores vocat. Latex enim expellendus, in corpore retentus in alia ruit loca, uti modo memoratus **HIPPOCRATES** scite scribit (*g*): Quicquid ab excretionem cuticulari intus remanserit, non solum corpori laborem exhibet, sed etiam ei parti, quæ humiditatem suscepit, hinc versiculus Scholæ Salernitanæ:

Si fluat ad pectus, dicatur Rheuma Catarrhus:

Si ad fauces, Branchus, si ad nares, esto Coryza.

Non solum hæc, sed & febres intermittentes, continuas, putridas, Diarrhœas, morbos epidemicos, peripneumoniam serosam, pleuritidem spuriam, dentium auriumque dolores, tumores, dolores arthriticos, asthmata, tussēs, lippitudines, & id genus alia teste experientia producere valet: si autem excessu delinquit, tum corporis debilitatem, animi deliquia, inflammationem, febrem, putrefactionem, voracitatem, mortem ipsam creare annotat **BOERHAVE** (*b*).

§. 8.

Ut vero videamus, quanta sit sex rerum nonnaturalium in corpus nostrum agendi potestas, & quomodo possint deprauare hanc imprimis excretionem, initium faciemus a cibo & potu, qui qualitate & quantitate peccare possunt. Cibus enim vappidus, viscidus, concoctu difficilior, crudas

par-

(*f*) Lib. 3. de vulg. error. C. 3.

(*g*) Lib. II. de Diætâ, §. 31.

(*b*) Instit. med. §. 766.



particulas sanguini immittit, quæ ad arteriolarum extremitates vsque delatæ illas obstruunt, varie acris vasa stimulat, humores attenuat, pinguis autem occludendo poros aqueo humori exitum denegat. Nec minus saccharata, quibus hoc tempore hominum plurima pars maxime indulget, magni heic sunt momenti, de his eleganter FRID. HOFFMANNVS scribit (i): „Neque ego aliam rationem coniiicere possum, cur in illis locis, vbi hæc alimentorum genera quotidiani fere vsus sunt, & albus fluor & purpura familiarissime in scæminas incidant, & in illis etiam locis iam regnare cœperint, quæ ante aliquot lustra plane ab hisce affectibus erant immunia, id frequenti sacchari vsui in potu Thee, Coffee adscribendum esse puto. Qualis enim victus, talis chylus, qualis chylus, talis sanguis, & qualis hic, tales etiam excretiones. In quantitate peccat cibus, si ventriculo plus immittitur, quam coquendo par est, atque in plenum adhuc ventriculum rursus ingurgitantur cibi, nec corpus fortiter mouetur, tunc vt cruditates oriantur, eademque accumulentur necesse est, quæ ingressæ secundas vias, obstruendo minimas arteriolas Transpirationem deprauent. Inde quieti assuetis aureum illud HIPPOCRATIS dictum valet „non fatiari cibus, & impigrum esse ad labores, sanis autem & laboriosis cibos crudiores nihil nocere experientia docet quotidiana. Potus vero quantitas non adeo nociua est, quam cibi. Eius qualitates noxiæ ad duas redigi possunt; infestat nempe ceu viscidus, ceu calefaciens, prior eosdem causatur morbos, ac cibi eiusdem generis, hic vero eos, qui ex nimia Transpiratione quodammodo emergere possunt. Excessu ac defectu pariter delinquere potest: si excedit, insensibilem quidem perturbat,

(i) Med. rational. system. Tom. II. p. 391.



sed sensibilem Transpirationem promouet, insufficiens autem fluiditatem humorum auferre potest.

§. 9.

Motus si defectu peccat, & §. præcedente dicta una adfunt, Transpirationem prohibere maxime valet, inde mala ex prohibita Transpiratione, vti in §. 7. Quodsi vero motus excessus est, morbi vt per nimiam Perspirationem prodeunt.

§. 10.

Somnus, vigiliæ, vtraque modum excedentia mala, vt HIPPOCRATES inquit (k): Vigiliæ nimix corpus maxime debilitant, & annotante BOERHAVIO, maciem, febres, deliria, tristitiam, inquietudinem &c. prouocare possunt (l), quia Transpiratio duplo minor est, quam in somno, inde Poëta cecinit:

Quod caret alterna requie, durable non est,
Hæc reparat vires, fessaque membra leuat.

Somnus enim, corpus nostrum conseruandi magna pollet virtute, de quo eleganter scripsit GALENVS (m): „Per somnum perniciosæ corporis partes auerruncentur, debilitata cuiusuis partis virtus restauretur, vniuersi corporis partes competente alimento nutriantur, In somno tranquillo, nec denudato corpore facto, duplo plus nos transpirare, quam in vigilia annotauit Sanctorius, magnus ille Medicinæ Staticæ Auctor (n). Neque vero soli somno hoc adscripserim; sed aëri potius calido, in quo homo tunc temporis versari dici potest; audiemus quoque aërem calidum Perspirationem promouere. In alio enim loco, in quo non tegu-

mento

(k) Sect. III. Aph. 3.

(m) Libr. de meth. med. §. XII.

(l) Instit. med. §. 668.

(n) Sect. IV. Aph. 70. Med. stat.



mento circumuoluitur dormiens, multo minor est illa, hinc patet vsus e tegumentis, quibus noctu circumdamur, & noxa e denudatione inprimis, vt plurimorum mos est æstate, quia nox die sæpius est frigidior. Qui igitur somni vsum callet, cur nocius sit, non ignorat, si minor est solito. Nimiis autem vim solidorum auferendo Perspirationem imminuit, vt SANCTORIVS expertus est (o). Vigiliarum excessus atque defectus lege oppositorum ex modo dictis de somno diiudicari potest, ergo fusiori non opus est explanatione.

§. II.

Nec minus animi pathemata locum heic sibi vendicant, quorum duo sunt genera, huc pertinentia; sunt vel humores validius commouentia, vt nimia lætitia, ira, vnde morbi vt per nimiam Transpirationem propullare possunt; vel sunt, quæ solidorum, fluidorumque motum languidiorem reddunt, vt timor, tristitia, amor non e voto succedens, quæ morbos ex Transpiratione imminuta emergentibus similes excitare possunt; horum vero noxam maiorem esse, quam nimie corporis quietis, ait SANCTORIVS (p): „nimia, inquit, animi quies magis prohibet Transpirationem, quam nimia corporis. Ex hisce facile patet, quanta sit timoris & tristitie noxa morbi contagiosi tempore, & contra hilaritatis vsus in iisdem. Ipsa enim testatur experientia, illos plerumque peste corripit, qui ab illa maxime abhorrent.

§. 12.

Pariter notatu digna sunt illa, quæ sub nomine excretorum & retentorum veniunt, ad priorem classem numerari possunt, feces, vrina, menses, hæmorrhoides, & ipsa Transpiratio

(o) Sect. IV. Aph. 70.

(p) Sect. V. Aph. 15.



pirationis materia. Ad posteriorem referuntur, sperma, sanguis, saliva, aliaque. Hæc si nimis excernuntur, vtilem Transpirationem prohibent. Alius solito laxior humores ad intestina attrahit, urinæ, salivæ, feminis, sanguinis &c. excretio nimia illam turbant, non solum, quia humores ad alium locum deriuntur, sed etiam, quia, si excretio nimia est, & vasa nimis euacuantur, resistentia perit, quæ necessaria est, quoniam vis agens & reagens æquales sunt in statu naturali. Quod si autem vis reagens humorum humoribus minutis etiam minuitur, solida quoque vim agentem amittunt, ita quidem, vt non amplius ac antea, humores satis valide, & ad omnem peripheriam possint protrudere, id quod tamen vt fiat necesse est, ad excitandam Transpirationem.

§. 13.

Nunc ad aërem, illud vastissimum fluidum, quod omnia replet, quin & compactissimis inest corporibus, cuius tres numerantur regiones nonnullis Physicis v. g. SCHEVCHZERO in Physica (9). Aër elasticitate & gravitate gaudet: sine illo vivere nequimus, sine illo nullus sonus, nulla loquela, nulla respiratio, nullus odor, nullus auditus, &, vt paucis multa complectar, mors animalis & plantæ existeret. Aërem secundum suas proprietates diuido cum aliis in frigidum, humidum, calidum, siccum, & in compositum, qui simul est frigidus cum humido, seu sicco, & calidus cum sicco, seu humido. Porro eum diuido respectu hominis in externum, qui illum vbique tangit, & internum, qui humoribus inest, teste Antlia pneumatica. Certe hoc maxime est opus, quia alias, si corpori non inesset aër, eiusdem vasa comprimerentur ab aëre externo, & nos ipsi,

(9) Physic. Part. II. pag. 16.



ipsi, nisi huic pressioni externæ internus aër resisteret. Ideo aëris actio & reactio semper debet esse æqualis, si vero æqualitas tollatur, necesse est, vt alteratio in corpore nostro oriatur, quemadmodum inde quandoque homines ipsi hoc sentiunt, si dicunt: Sie haben einen Calender am Leib, sie wissen gleich, wann das Wetter sich ändere; oder, sie seyen so müd, sie wissen nicht, warum, es werde bald ein Wetter entstehen u. d. g. denique etiam in grauiorem, & leuiorem illum diuido. Adeoque aëre variante, etiam quodammodo variari actiones annotauit HIPPOCRATES (r).

§. 14.

Frigus, si nimium sit, fibras constringendo, & ceteris partibus meatus occludendo Transpirationem, nisi motus accedat, imminuere, satis constat. Periculosior autem est aër humidus, hic fibras laxat, vaporesque aquosi in hoc aëre contenti, exhalationi transpirandi liquoris resistere possunt, idque eo magis, quia, iuxta experimenta §. 4. dantur resorbentes pori, qui aquosum laticem resorbere credi possunt. Æquales morbos cum priori facit. Si simul est frigidus & humidus, non minus valet Transpirationem prohibere. Inter omnes vero aër humidus & calidus infensissimus corpori nostro est iuxta plurimorum practitorum annotationem, ita vt putredinem humoribus inferre possit talis aër, vt HIPPOCRATES annotauit (s): „Pluuias diuturnas secutam esse pestem, sub cuius sæuitia quibusdam incolis, pedes & brachia deciderint. Pariter placuit illud illustris VAN SVITEN assertum, in commentariis ad Boerhauii aphorism. (t) ita scribentis: Si autem humiditati aëris magnus calor iungatur, sub-

(r) Lib. de flat.

(s) Lib. III. Epid.

(t) Tom. II. pag. 122.



subtilissima putrefactio oritur, vti patet in carnibus animalium maetatorum, quæ tali in aëre vnius alteriusue diei spatio in tabum putridum diffluunt. Ratio etiam in promptu est, quoniam aër humidus humorem transpirandum retinet, sit vel illo modo, quem supra stabiliuimus, vel iuxta WOLFII sententiam, in eius vernünftige Gedanken von den Absichten natürl. Dinge, (u) vbi ita scribit: „Man hat zu erwegen, daß Menschen und Thiere in einer feuchten, mit Dünsten angefüllten Luft nicht so wohl transpiriren, als in einer reinern, weil nemlich die Luft nur einen gewissen Theil von Dämpfen annimmt. Calorem autem ad putrefactionem humores disponere Chemia docet, maxime autem vrinam ocysime in putrefactionem abire, quidni transpirandus latex, qui maxime ad eius naturam accedit? Propterea mirum haud est, si talis aër adeo formidandus. Restat ficcus atque æstuans, hic vero illo validior est in colliquandis humoribus, iisdemque fluidioribus reddendis, & volatilioribus dissipandis, dum remanentes partes inspissat, adeoque meatus obstruit, vnde inflammatoriæ febres &c. Siccus aër quodammodo eosdem causari potest morbos ac æstuans, teste BOERHAVIO (v). Hic vero me iudice magis ficcioribus nocere potest, atque semper subiectum distinguendum est, v. g. æstuans & ficcus phlegmaticis non adeo nocere solet, quam ficcioris temperamenti hominibus.

§. 15.

Nunc iuuat, aliquid de aëris mutationibus dicere, quæ haud minimi sunt in alliciendis morbis momenti, scilicet præcipue morbosa est mutatio subitanea calidi in frigidum, v. g. si dies tempore æstiuo calida est, & nox frigida illam sequitur,

(u) Cap. II.

(v) Instit. med. §. 149.



sequitur, si tunc temporis homines ob æstum diurnum se noctu denudant, mane ægrescunt, vexantur enim plerumque tussi, diarrhœa, Rheumatismo, aliisque. Pestilentissima autem est humidi mutatio in calidum, inprimis, si aliquot septimanas iam ille duravit, is eadem mala excitare potest, ut, aër humidus & calidus, quæ supra annotauimus. Subita enim mutatio nunquam est bona, sic annotante HIPPOCRATE (w). Hæ autem aëris vicissitudines semper autumnis & vere fiunt, maxime mense aprili, qui adeo varians est, ut modo aër serenus sit, modo pluat, modo ningat, modo calidus, modo rursus frigidus sit aër, quod ne vulgum quidem latet, hæcque vna die contingere possunt omnia. Autumnus fere eadem meteora habet, cui adhuc fructuum horæorum abusus accedit.

§. 16.

Ex hisce facile patet, cur autumnus adeo sit morbosus, cur febricitantibus, inprimis quartanariis adeo infensus, ita ut ad æstatem vsque febris perduret. Cur podagricis & cacochymicis adeo insalubris, cur propriæ fere illi febres intermittentes, coryzæ, raucedines, catarrhi, tusses, arthritides, & eiusmodi ex mala Transpiratione orti morbi, cur veri synochæ, catarrhales febres, morbilli, variolæ, lippitudines, rheumatismi, peripneumoniæ, ferosæ, pleuritis spuria, aliaque epidemica mala, cur hyemi morbi ex imminuta Transpiratione, peripneumonia, pleuritis, & fere eadem, quæ §. 7. denotata sunt, tandem, cur æstati maxime febres inflammatoriæ, acutæ, biliosæ, & id genus alia sint, teste Experientia. Porro etiam pronis fluit alueo, quare affectus ex mala Transpiratione sæpius æstate soluantur, & remittant,

(w) Sect. II. Aph. § 1.



mittant, & quare podagricis, cacochymicis, hypochondriacis æstas conueniat; contra autumnus illis noceat, quare quæuis anni periodus proprios morbos, qui aliis magis homines inuadunt, habeat. Pariter morbos castrenses, vt diarrhœam, dysenteriam, epidemice sæuientes, febres petechiales, petechizantes Transpirationi impeditæ sæpe adscribere possumus; me quidem non latet, victum & potum magnam habere vim humores deprauandi & inquinandi, sed sæpius peccant, visciditatem, vel acrimoniam & inspissationem illis inferendo, quarum ope Transpiratio utilis læditur. Cui etiam aëris inquinamentum tunc temporis accedit.

§. 17.

Multum igitur ab eius libertate sanitatem æque ac longæuitatem pendere, cui omnes mortales adeo indulgent, non negauerim. Patet, si perpendimus: 1) Quod homines laboriosi, quibus Transpiratio semper bene succedit, optime aliis valeant, & diu uiuant, id quod Dn. de BUFFON in historia sua naturali indirecte confirmare quoque videtur (x), eius verba hæc sunt: „befindet sich etwas merklicher Unterschied in der Dauer des Lebens, so kan es von Beschaffenheit der Luft herkommen, man bemerkt auch, daß in erhabenen Ländern mehr alte sind, als in ebenen und niedern; & alibi in eodem Tomo: „meistentheils sind Arbeitsleute, als Jäger, Bauern &c. sehr alt worden. Quia in locis sublimioribus, aër purior, leuior, nec adeo varians, ventis semper purificatus dominatur, adeoque Transpiratio melius succedere potest, quam in vallibus, hoc etiam TEICHMEIERS affirmat (y), ita inquit: „Hinc loca sublimia sunt saluberrima, ibique nulla pestis, nullæque

(x) Tom. II. pag. 266.

(y) Element. philos. pag. 170.



nullæque febres contagiosæ, non solum, quia aëris inquinamenta non adeo alte per aërem feruntur, sed &, quia Transpiratio melius succedit, vt supra diximus. 2) Quod experientia quoque doceat, homines in locis aquosis, paludosis degentes sæpius ægrotare, & plerumque morbis ex mala Transpiratione ortis corripì, vti LENTILIUS etiam in epistolis ad Lancisium annotavit, scribens, quod ad muros Stuttgartiæ olim fuerit stagnum amplissimum, & ob hanc causam infamis a multis annis illa ciuitas, quia incolæ semper fuerint vexati febribus, donec illud stagnum fuerit exsiccatum, ratio, quia homines in aëre humido, exhalationis illius stagni ope, versati erant. 3) Quod pestis tempore ii, qui bene transpirant, nec timent, liberi euadant. 4) Quod iis, qui loca maritima incolunt vtplurimum, scorbutus familiaris. 5) Quod senes plerumque cacochymici fiant, & maxima pars ob humorum corruptionem pereat, vt hydrope, marasmo senili, tabe, & aliis eiusmodi, nec sine ratione hoc est; nam in senectute solida fiunt sicciora, durioraque, fibrarum motus imminuitur, vasa rigidiora fiunt & angustiora, inde humores non vt antea circumagi, & per capillaria vasa pelli queunt, id quod adeo necessarium est ad impuritates expellendas, quæ, si sanguini immiscentur, illum destruunt, ergo morbi ex cacochymia & mors necessaria, cum quo etiam BAGLIVIVS consentit (z): „Mors, ait, naturalis venit ob ariditatem, exsiccationemque solidorum, & falsedinem atque vappiditatem liquidorum. Solidis medetur balneum tepidum, & liquidis insensibilis Transpiratio. Si enim hæc obstacula posset auertere homo, illum quoque ad longiorem vitam accessurum esse, mihi

(z) Canones de Medic. solidor. can. XX.



mihi facile persuaferim. Hoc autem a vitæ ratione maxime pendere, nemo negabit. Plura non addo, quoniam Transpirationis vsus in conseruanda sanitate, & in vita protrahenda iam ex sex rerum nonnaturalium pertractatione liquet.

§. 18.

Nunc quoque videbimus, quanta sit Transpirationis virtus? ex ipsa praxi. Jam laudatus BAGLIVIVS (a) ait: „Statische Sanctorii, & circulatio Harueiana sunt duo poli, quibus vniuersa regitur veræ medicinæ moles. Medicus iuxta celeberrimi Stahlii sententiam debet esse naturæ minister, & optime suo hic fungitur officio, si eiusdem motus & medendi methodum imitatur. Quodsi autem hos motus intuemur, illam eo niti vidimus, vt morbosam materiam coquendo, ad eliminandum aptiorem reddat. Vti autem hæc pepsis fit per sudorem, ita is in paucis morbis damnari potest, & teste celeberrimorum practitorum experientia eo nihil præstantius est in peste, in gallico morbo, in acutis & chronicis; in ipso sudore anglico, qui est morbus acutus cum vehementissimo sudore coniunctus, lenis tamen sudor omne curationis punctum absoluit, dum potius coniiicere liceret, sudorem tali in morbo nullum inuenire locum, quasi quis ignem igne extinguere vellet, quod autem Medicorum rationi contradiceret. At sudorem largiorem die critico factum perfectam esse crisin, & hanc plerumque per sudorem fieri, præcipue in regionibus calidioribus, experientia testatur. Vt autem Transpirationis virtus e clinica praxi melius liqueat, nonnullis eam casibus liceat illustrare specialibus.

§. 19.

(a) Canon. medicinæ ad rectum statices vsum, canon. X. pag. 476.



§. 19.

I. Fœmina quadraginta annorum, post puerperium in febrem incidit inflammatoriam, ob placentæ frustuli in utero retentionem, huic feбри, breui post, purpura accessit. Medici consulti Venæsectionem instituerunt, sed statim purpura euauit, sine alia data occasione, ægræ sua retrocessione anxietatem præcordiorum summam, & conuulsiones, quamuis leues creans. Hæc autem insciis Medicis sibi iubebat dare aliquot lapidis bezoar orientalis grana, his sumtis lecti tegumentis se circumuoluebat, & per sudorem, quem regimen excitabat, remittentibus rursus symptomatibus, redeunte in cutem purpura, nona die huius regiminis diaphoretici beneficio lectum relinquebat.

II. Analogum, euentu licet diuersum casum in virgine vidi sanguineo-cholericæ temperamenti, quæ ob Mensium suppressionem, iram validam insecuta, febrem acutam inflammatoriam experiebatur, cui purpura rubra superueniebat. Medicus sine mora iubebat venam secare, sed infausto cum euentu, mox enim recedente purpura breui post in conuulsionibus mortua est virgo.

III. Virgini sedecim annorum variolis afflictæ, tempore eruptionis superuenit mensium fluor, in quo exanthemata retrocedebant, & virgo mortem obibat.

IV. In pago sæuiebat febris acuta, epidemica, purpurea, ex quadam causa occulta orta, & pauci hominum illam effugerunt. Medicus ordinarius vocatus, nimium refrigerantium vsui indulgebat, v. g. nitri depurati & antimoniati in pulueribus, & nitri tabulati etiam in potu, quod sanandi genus aluum liquidiorum reddidit, nec illud HIPPOCRATIS dictum perpendit Medicus, cum dicit: „Alui laxitas,



laxitas, cutis densitas, cutis raritas, alui densitas, sed potius illud cordi erat, quod præcipit HOFFMANNVS, in purpura nihil magis noxium esse, quam si Medici aluum aperire nolint. Purpura igitur ob imminutam Transpirationem non rite prodire potuit. Inde factum est, vt pauci illorum reconualuerint. Ægri quasi desperantes alius Medici implorabant auxilium, cuius methodus hæc erat: primo, scopo vomitorio, scrupulum vnum seu drachmam dimidiam radicis hypecacuanhæ dedit, quæ dosis bis vel ter ciebat vomitum biliosum, id ante purpura, quam aderat, factum est. Postea conabatur aluum tenere clausam per sex vel octo dies, in mixturis & pulueribus mittebat nitrum, cuius loco maluit diaphoretica & infusa calida copiosa, victus erat tenuis e iusculis carnis, nec Venæsectionem instituit, nec temperamentum, idiosyncrasiam, sexum, ætatem, vitæ rationem &c. distinxit, sed omnibus vnum idemque adhibuit medicamentum, cubile nec nimis erat calidum, nec nimis frigidum. Horum medicamentorum regimine adiutorum vsu, Deo benedicente vix decimus expirauit.

V. In alio pago regnabat febris quædam acuta maligna, cuius symptomata ita se habebant. Primo homines inuadebantur siti, & lassitudine maxima, more malignarum febrium, quæ vomitus sequebatur, vrina erat tenuis, & aluus lubrica, nec non præcordiorum anxietates, inquietudines, capitis dolores, aliaque acutarum symptomata aderant. Quarto die summa cum exacerbatione maculæ in cute apparebant rubræ, quæ variæ figuræ lentis plerumque magnitudini respondebant, & in iis, qui mortem obibant, mutabatur color ille in liuidum: Plethorici sæpe narium hæmorrhagiam, nec cum leuamine experiebantur.



bantur. Causam huius febris miasmatis aëreo tribuebant, quod pecorum luem secutum est. Medicus illis, quibus pulsus fortis, durus & celer erat, venam iussit secare, quod autem in illis, quorum pulsus debilis erat, vetavit, nec calorem maximum timebat in Venæsectione; dantur enim nonnulli, qui in calore solito maiori, ab illa abhorrent; sed tunc temporis nil magis necessarium esse potest, quam sanguinis missio repetita vice instituta. Iis, qui vomendi conatus sentiebant, ad vomendum radicem hypecacuanhæ propinauit Medicus; deinde pulveres præscripsit bezoardicos, imprimis autem pulverem bezoard. anglicum cum camphora; victus erat tenuissimus, potusque largior, calidus & subacidus. Ægri sic leniter sudantes plerumque nono die euaserunt, e contra ii, quibus ægre vel nunquam sudor succedebat, mortem obibant septima die. Verum enim vero aliis supersedeo, hæc meis ex observationibus ducta, satisque notatu digna, omittere non potui, & existimo sufficere, quoniam Transpirationem sensibilem in plurimis morbis necessariam & saluberrimam esse monstrant.

§. 20.

Quædam adhuc de modo Diaphoresin excitandi supersunt dicenda, ex multis hæc sufficere possunt obseruandæ conditiones. 1) vt materia cruda in primis viis euacuetur, ne in sanguinem ruat. 2) ne vasa nimis sint repleta, & si vel maxime hoc esset, id quod pulsus durus, & fortis, venæque expansæ indicant, venæsectionem suaserim. 3) ne cubiculum, in quo ægrotus decumbit, vel nimis sit frigidum, vel nimis calidum, & si fieri potest, solis radiis oppositum. 4) aër vitandus est ille,



qui poros cutis occludere potest, & grauis, quia sub decliuiori mercurii viui situ in Barometris ægrotum melius se habere, quam sub altiori annotarunt practici. 5) ne constrictis poris dentur diaphoretica. 6) ne moueatur sudor per valida sudorifera, quibus naturam cogere vellet Medicus, quod absurdum est: nam inde anxietates, deliria, capitis dolores oriri possunt. 7) vt fumantur cum diaphoreticis etiam calida infusa, ne si subtilior pars auolat, remanens inspissetur. 8) ne æger ad suffocationem vsque tegumentis calidis circumdetur, nec in cubile calidissimo, vt plurimorum peruersa opinio est, versetur. Nec minus hæ cautelæ quoque obseruandæ sunt. 1. Venæsectionem rarum inuenire locum in exanthematibus, imprimis in eorum eruptione, nisi plethora hac indigeat; 2. hæmorrhagias, diarrhœas, vomitus, aliasque excretiones, si nimix sunt, boni ominis non esse, quia Transpirationem sensibilem imminuunt, adeoque Medici officium est, has excretiones, si nimix, nec criticæ sunt, sistere, ne illa in exanthematibus adeo necessaria interrumpatur, quæ interrupta plenam vitæ minatur ruinam. Pariter 3. illi animi adfectus in his morbis vitandi sunt, qui Transpirationem liberiolem minuere possunt; vt mœror, alique. Ex hac ratione medica crediderim, nunquam consultum esse, rudius ægroto aperire, quod morbus ipsum tenens vitæ magnum periculum habeat, declarari quidem id, vbi obtinet, potest circumstantibus amicis, ne Medici fama ex ægri morte secutura forte periclitetur.

§. 21.

Ex quibus omnibus hæc fluunt corollaria: Vehementer eos delinquere 1. qui Transpirationem negligunt.
2. qui



2. qui illam constrictis poris ciere contendunt. 3. qui per sudorifera maxime calefacientia illam excitare conantur, v. g. in acutis febribus, in peste &c. 4. qui exanthemata validioribus sudoriferis ad eruptionem vrgere volunt, quia inde deliria, hæmorrhagiæ, aliaque proueniunt. 5. Chirugos empiricos, qui tumoribus emplastra indiscriminatim superimponunt. 6. Chirugos, qui erysipelati oleosa & adstringentia temere applicant. 7. qui podagricis tumoribus repellentia & constringentia imponunt, vnde dira illa mala, colica lethalis, & asthma conuulsiuum facilem originem petunt. 8. qui in scabie repellentibus & obstruentibus topicis vtuntur. 9. qui adstringentia in febribus intermittentibus statim in initio adhibent. 10. qui nullam venæsectionem in exanthematicis morbis admittunt. 11. qui in exanthematibus nimis refrigerantibus indulgent. 12. qui eruptionis tempore venæsectionem sine necessitate instituunt. 13. qui nimium sanguinis in morbis detrahunt. Sed alios errores eosdemque innumeros taceo; denique ex his omnibus adhuc fluit hoc porisma: Sanis Transpirationem insensibilem, ægris autem sensibilem magis conducere.

F I N I S.



NOBI-



NOBILISSIMO
 ATQUE
 PRAESTANTISSIMO
 DOMINO CANDIDATO,
 DISSERTATIONIS AVCTORI
 S. P. D.
 EIVSDEM PRAESES.



*Cor Tibi rite salit! Persius habet Satyr. III. sub finem.
 Applico Tibi epigramma hoc Persianum, inprimis quidem
 propter mores Tuos probatos, tum vero etiam propter Tuam
 eruditionem, Tuamque ipsiusmet de illa existimationem. Ob-
 tulisti mihi hanc Tuam dissertationem, de qua, ut faciunt,
 qui secum habitant, ipse fateris in praefatione, quod ita con-
 scripta sit, ut nullus dubites, quin desiderari multa in ea
 possint, nec deerunt, auguror, qui carpent, tantoque minus,
 cum, quæ veniam saepe coruis dat, columbas tamen censura
 vexet. Quod vero magis est, haud equidem dissimulo, ego si
 elaborassem idem argumentum, perfecissem aliter, tam quoad
 ordinem, quam quoad reliqua. Sed voluisti Tu Tuarum
 virium*



virium edere specimen, volui ego plenam ea in re indulgere Tibi facultatem, tantoque magis, cum & præscirem, Te parem esse specimini academico a Candidatis expectato, & perlectam tractationem re ipsa ita comparatam esse iudicarem, huic ut scopo ex asse satisfaceret.

Itaque paucissimis mutatis talem reliqui dissertationem, qualem tradidisti mihi, pace tamen Tua quædam indicabo momenta, quibus equidem paulo curiosius eruendis inhiasssem; Recte quidem Tuæ, aliorumque observationes monent: transpiratione tam insensibili, quam sensibili cutanea vigente valere hominem, imminuta, suppressa, vel nimis aucta in morbos incidere, restituta redire ad sanitatem. Sed, quod frequens animaduerto Medicorum in argumentando vitium, heic quoque committere videntur, quando ex illis observationibus inferunt: ergo semper transpiratio hæc est causa sanitatis, morborum, & reparatæ salutis, prout modo sic, modo aliter se habet! Nimis profecto præcipites ratiocinando fuerunt, qui, postquam audiuerunt, legeruntue egregia ceterum ista Santorii, Keilique statica experimenta, transpirationis mensuram propius determinantia, iam inuenisse se putantes, quod in faba pueri, eousque inuenti huius usum extenderunt, ut sibi persuaderent, iam haberi certum aliquod, & infallibile indicans, ad quod commode reducere liceat omnes viui ho-

D

minis,



minis, eiusque partis corporeæ rationes. Quid enim, si
 largiar omnia illa experimenta statica, & admittam omnes
 obseruationes practicas & in Tua hac dissertatione prolatas,
 & alibi memoratas? An, quæ simultanea sunt, semper ra-
 tionem habent reciprocam, vt causa habet ad effectum, vel
 eum certe, quem fingimus, inter se nexum, experimentum
 & obseruatio non indicat. Num in substrato casu non
 æquo iure suspicari liceret, transpirationem vigentem, nullo
 modo peccantem, esse sanitatis totius corporis effectum, alibi,
 male se habentem, effectum esse morbosæ constitutionis inter-
 næ, alibi, ad æqualitatem reuersam associari redeunti sani-
 tati, tanquam effectum restitutæ per vires Naturæ integri-
 tatis totius œconomice humanæ? Ego certe nullus dubito,
 quin plurimis in exemplis hic sit transpirationis influxus in
 sanitatem, in morbos, & expectatam agrorum salutem. Ne
 tamen Tuis plane contradicere videar meditationibus, addo
 & hoc: non me inficias ire, posse quoque transpirationem,
 prouti sua libertate plenaria directe suam ad sanitatem con-
 seruandam confert symbolam, sæpe directe, vbi mutatur, im-
 minuitur, supprimitur, augetur, procreare morbos, & vi-
 cissim, vbi suæ integritati redditur, eo ipso restituere sani-
 tatem. Potest vtrumque combinari facile, vtinam liceret
 excurrere in specialiores deductiones!



Multoties etiam, ut neque hoc dissimulem, parum interest, num transpiratio mutata se habeat ad morbum tanquam causa, num tanquam effectus, num restituta sit causa reparatae salutis, num vero huius demum effectus, modo in singulis casibus certa habeatur observatio, ad plenam illa reducta libertatem, vel aucta etiam aegrum habuisse melius, quin conualuisse. Imo vero haud raro, cum obruitur Medicus malorum, atque conditionum a sanitate deflectentium syndrome, in morbis praecipue complicatis, positis prioribus, singulari solatio ipsi esse potest hoc filum Ariadneum, cuius ope feliciter e malorum labyrintho educere possit aegrum; parum sollicitus, num consilia & medicamenta, quorum applicationi cedunt conditiones illae, quorumque usum sanitas consequitur, directe transpirationem iuuerint, num vero conditiones illas internas directe remouerint, quibus praesentibus interciperetur ea?

Modo itaque non caeco amore hanc amplectatur Transpirationis doctrinam Medicus Practicus, & applicet, ubi non applicanda est, & applicata nocere potest, id quod adeo difficile non est determinatu ex ipsis morborum conditionibus, quae saepe ita comparatae sunt, ut bene perspectae nobis offerant alia, multo grauiora, & euidentiora momenta, quae suis petere, atque ferire debet Medicus indicationibus. Ali-



ter qui utitur hac doctrina, utitur ea ut plurimum tanquam ignorantia suæ velamento. Sed hæc sufficiant seuerioribus subiicienda meditationibus!

Transeo ad vota sincerissima, quæ Tua pro salute omnimoda meo voluo reuoluoque animo; talem Te cognoui ex omni eo tempore, quo Te cognoscere licuit, qui multa, qui omni felicitate dignus esset, eam Tibi Supremum in Cœlis Numen iubeat affluere plenis riuus, huius Tibi gratiosissima Prouidentia, quam toties iam celebrasti mihi, assignet quantocyus locum, & spartam, unde copia Tibi nascatur, egregias illas Tuas dotes, quibus emines, in Ipsius gloriam, Tuam salutem, proximique largissimos usus, lætissimam, uberissimamque medicam praxin ulterius producendi. DEVS Te amet, Tu vero me amare perge! Scripsi e Museo meo Nonis Februar. A. R. S. MDCCLX.

